

Wagner Péter:

MAGYAR KATONAI TANÁCSADÓK IRAKBAN (2007–2008)

ÖSSZEFOGLALÓ: A NATO 2016. júliusi varsói csúcstalálkozóján döntés született egy újabb iraki kiképzőmisszió indításáról. A szerző ebből az alkalomból feleleveníti a Magyar Honvédség részvételét és tevékenységét a korábbi hasonló misszióban, amikor magyar katonák 2007–2008-ban két váltásban katonai tanácsadó és összekötő csoport keretében vettek részt egy iraki zászlóalj kiképzésében. A szerző megállapítja: az iraki hadsereg 2014-es összeomlása azt jelezte, hogy a magyar katonák által 6-7 évvel korábban az iraki zászlóaljnál tapasztalt hiányosságok a haderő szintjén nagyrészt megmaradtak.

KULCSSZAVAK: Magyar Honvédség, NATO-kiképzőmisszió, Irak, katonai tanácsadó és összekötő csoport, ar-Rusztamija

BEVEZETŐ

A történelem ez alkalommal ismétli önmagát. A NATO 2016 júliusában a varsói csúcstalálkozón ismét döntött egy iraki kiképzőmisszió indításáról: ez lesz a második ilyen misszió a NATO 2005–2011 között működött kiképzőmissziója (NTM-I¹) után.

A magyar katonák – közösen a mintegy 60 fős nemzetközi koalíció tagjaival – azonban már korábban visszatértek a közel-keleti országba, 2014 óta az iraki Kurdisztánban hajtanak végre kiképzési és őrzés-védelmi feladatokat. A végcél ezúttal is ugyanaz, mint 2005 és 2011 között volt: egy olyan iraki biztonsági erőt megteremteni, kiképezni, amely képes biztosítani az ország belső rendjét és megvédeni az ország külső határait.

Jelen tanulmány célja az NTM-I keretében történt magyar szerepvállalás egy rövid ciklusának a feldolgozása, a két váltást megért magyar katonai tanácsadó és összekötő csoport (MALT²) tevékenységének a bemutatása.³ A tanulmány nemcsak a misszió hazai körülményeit és a kintléletet vizsgálja, hanem megpróbálja kontextusba helyezni a magyar katonák tevékenységét is. A MALT-I és a MALT-II tevékenységének a bemutatása elsősorban a misszióval kapcsolatban fennmaradt, mára már hozzáférhető hivatalos iratokon, illetve a misszió néhány tagjának a visszaemlékezésein alapul, természetesen kiegészítve a rendelkezésre álló nyilvános magyar és idegen nyelvű szakirodalmi forrásokkal.

A tanulmány első részében röviden bemutatom az NTM-I létrejöttének a körülményeit és működését, valamint a magyar szerepvállalás történetét. A MALT tevékenysége szempontjából ezek adják meg azt a keretet, amelynek révén elhelyezhető a magyar kiképzők tevékenysége.

A második szakaszban a MALT-misszió felállításával foglalkozom, valamint bemutatom az ar-Rusztamija bázist, amely otthont adott a missziónak és az iraki katonai felsőok-

¹ NATO Training Mission-Iraq.

² Military Advisory and Liaison Team.

³ A témát először a Zrínyi Kiadónál megjelent Homokvihár Bagdadban című könyvben dolgoztam fel. Ez a tanulmány annak az írásnak a jelentősen kibővített, továbbírt, új részleteket tartalmazó változata.

atásnak. Szintén itt szólok a tábor (és így a magyar katonákat) ért fenyegetés formáiról, jellegzetességeiről.

A záró részben a MALT-I és a MALT-II tevékenységét mutatom be, mi volt a feladatuk a táboron belül, milyen típusú feladatokat hajtottak végre, és milyen tapasztalatokat szereztek saját munkájuk és az iraki katonákkal való együttműködés során.

A MALT tevékenységéről leírtak véleményem szerint teljesen újak a magyar katonai szakirodalomban, bár több írás érinti a témakört különböző aspektusokból.⁴

Érdekessé és tanulságossá teszi a tanulmányt, ha összehasonlítjuk a régi és a jelenlegi iraki hadsereget. A magyar katonák 8-9 évvel ezelőtt mintegy 350 iraki katonával voltak napi kapcsolatban. Tapasztalataik azon a szinten megegyeznek azzal, amit az iraki biztonsági erőkről a szakirodalom és a nemzetközi sajtó leírt a 2014. nyári teljes összeomlás okait kutatva.

A NATO IRAKI JELENLÉTÉNEK ELŐZMÉNYEI

A 2003-as amerikai invázió után egy lehetséges NATO-szerepvállalásnak számos korlátja volt Irakban. A legfontosabb ezek közül politikai volt, Németország és Franciaország a kezdetektől fogva ellenezte a támadást, ami általában is súlyos feszültségekhez vezetett a transzatlanti kapcsolatokban. Ez a „törés” a szövetségben belül természetesen senkinek sem volt jó, gyakorlatilag mindkét „tábor” érdekelt volt abban, hogy az ellentétek mihamarabb megszűnjenek. Ebben a normalizálódási folyamatban fontos szerepet játszott az a törekvés, hogy valamilyen kompromisszum szülessen egy lehetséges iraki NATO-misszió felállítása tekintetében.

Egy ilyen válságkezelői misszió elindításához az inváziót ellenző országok számára elengedhetetlen volt, hogy Irak szuverenitása legalább formálisan helyreálljon. Erre 2004 nyaráig kellett várni, ám a szükség úgy hozta, hogy a szervezet informálisan már korábban is megjelent Irakban.

Erre azt követően került sor, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa utólag jóváhagyta a koalíciós erők jelenlétét Irakban, és megkezdődött az amerikai jelenlét „nemzetköziesítése”. Elvileg már az inváziós erő is nemzetközi volt, mivel az Amerikai Egyesült Államokon kívül Nagy-Britannia is részt vett benne – sőt Ausztrália, Lengyelország és Spanyolország is, bár inkább csak jelképes erőkkel. A katonai értelemben vett koalícióépítés azonban csak akkor tudott érdemi eredményeket elérni, amikor az aktív támadó műveletek véget értek, és az amerikai tervezők szerint megindult a helyreállítási és a válságkezelési szakasz Irakban – a történelem azonban hamarosan rávilágított, hogy ebben tévedtek. Az amerikai diplomácia erőfeszítéseinek – és nemegyszer nyomásának – köszönhetően számos kis és közepes ország vállalt jelenlétet a műveletnek ebben a második szakaszában.

Ebben az időszakban két többnemzeti hadosztály települt a Bagdadtól délre eső, békésebb, az új rezsimmel szimpatizáló síita arab területeken. Baszrai központtal a brit vezetésű Többnemzeti Délkelet Hadosztály, tőle északra pedig a lengyel vezetésű Többnemzeti

⁴ Geröcs Imre: A Magyar Honvédség különleges műveleti képesség múltja, jelene. Hadtudományi Szemle. NKK HHK online folyóirat, 5. évf. 2012/1–2. szám, 298. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_alt_gerocs_imre_293_299.pdf; Isaszegi János: A Magyar Honvédség részvétele nemzetközi műveletekben. Előadás. Szentendre, 2009. május 29. 12–13. <http://docplayer.hu/235064-A-magyar-honvedseg-reszvetele-a-nemzetkozi-muveletekben.html>; Tóth István: Az iraki hadsereg tisztjeinek felkészítéséről. Hadtudomány, XVI. évf. 2006. 4. szám. http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2006/4/2006_4_20.html (Letöltések időpontja: 2016. 05. 15.)

Közép-Dél Hadosztály (al-Hillah) kezdte meg a működését. Az utóbbi magasabbegységben összesen 21 nemzet (köztük Magyarország) katonái vettek részt, de a működéshez hiányzó képességeket (hírszerzés, kommunikáció, csapatmozgások koordinálása) a NATO telepítette a hadosztálytörzsbe, mert ilyenekkel egyik hozzájáruló nemzet sem rendelkezett, vagy az interoperabilitás érdekében szükség volt rájuk a NATO-elvek és -szabályok alkalmazása miatt. Magyarország ebbe a hadosztályba telepítette saját szállítózászlóalját, amely 2003 augusztusa és 2004 decembere között működött. Ezt követően az egység kivonásra került, elsősorban belpolitikai viták miatt.⁵

A NATO IRAKI KIKÉPZŐMISSZIÓJA

A NATO formális jelenlétével meg kellett várni, hogy a közvetlen amerikai irányítás megszűnjön Irakban és az ország szuverenitása részlegesen helyreálljon. Ez 2004 májusában következett be, amikor a megszálló erők átadták a formális hatalmat az Ideiglenes Kormánynak, egy iraki politikusokból álló, de az amerikai megszálló hatóságok által kijelölt testületnek. Az Ijád Allávi iraki politikus vezette kormány alig egy hónappal később jelezte az ENSZ Biztonsági Tanácsának, hogy *Bagdad felkéri a NATO-t egy kiképzőmisszió indítására*. A kérést alig egy héttel később az Észak-atlanti Tanács jóváhagyta. Az események ilyen gyors egymásutánisága valószínűsíti, hogy a NATO felkérésére irányuló tervek már jóval azelőtt megszülettek, hogy Irak visszanyerte volna részleges szuverenitását. Bár a misszió csak 2005 februárjában indult el a valóságban, a felállítása már 2004-ben megtörtént.⁶

Az NTM-I azonos célrendszerrel és változó létszámmal egészen az amerikai erők végleges kivonulásáig, 2011 decemberéig jelen volt Irakban. A misszió célja elsősorban nem a több százezres iraki hadsereg és rendőrség kiképzésében való részvétel volt (azt az amerikai hadsereg végezte), hanem egyfajta képességépítés és kapacitásfejlesztés az iraki fegyveres erőkben. Ennek megfelelően a mandátum az alábbi területeket ölelte fel:

- az integrált nemzeti vezetés-irányítási rendszer támogatása;
- az iraki Nemzetvédelmi Egyetemen folyó oktatási/képzési munka támogatása;
- az iraki szárazföldi erők Kiképzési és Doktrinális Parancsnokságának a támogatása;
- az iraki szárazföldi erőknek nyújtott nemzetközi haditechnikai segélyek és az ezekhez szükséges támogatás koordinálása;
- az iraki rendőrség félkatonai erőinek és kiképzőinek a képzése.⁷

A misszió létszáma hivatalosan 300 fő volt, de ezt sosem érte el. Működését mindvégig az amerikai haderő tette lehetővé, hiszen az gondoskodott mindenről (logisztika, védelem stb.). A műveleti koncepció két fázisban képzelte el a misszió működését. Az *első fázis* az országon belüli vezetési és irányítási mechanizmusok létrehozására, valamint az iraki biztonsági erők tagjai kiképzésének és a részükre nyújtott tanácsadásnak a javítására terjedt ki. A *második fázis* arra összpontosított, hogy segítséget nyújtson az Iraki Biztonsági Erőknek

⁵ A magyar szállítózászlóalj történetének részletes feldolgozását lásd Torma Béla – Wagner Péter: Homokvihhar Bagdadban. Zrínyi Kiadó, 2014, 256–281.

⁶ NATO's assistance to Iraq (Archived). http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51978.htm (Letöltés időpontja: 2016. 05. 15.)

⁷ Meelis Vilippus: Nato Training Mission Iraq. BILC Seminar. 2007. október 11. <http://www.docfoc.com/nato-training-mission-iraq> (Letöltés időpontja: 2016. 07. 11.)

a Kiképzési, Oktatási és Doktrinális Központ létrehozásában, amely vezetői képzést biztosított a közép- és a felső szintű vezetés fejlesztéséhez.⁸

Iraki kérésre a NATO-misszió 2008-tól már nemcsak a szárazföldi erők támogatásában vett részt, hanem a légierő és a haditengerészet esetében is kapacitásfejlesztő és mentorprogramokat indított. A misszió mintegy ötezer katonára és tízezer rendőrt kiképzését hajtotta végre, és mintegy 17,5 millió eurónyi katonai segély célba juttatását koordinálta. Ezek közé tartozott a Magyarország által adományozott, de amerikai forrásokból felújított 77 darab T-72-es harckocsi.⁹

A magyar szerepvállalás az NTM-I-ben egyes időszakokban – nemzetközi összehasonlításban – meglepően jelentős volt. Budapest a *kezdetektől* jelezte részvételi szándékát a misszióban, mert így próbálta „kompenzálni” a szállítózászlóalj nem tervezett kivonását. A kormányhatározat 150 fő telepítését engedélyezte (egy 120 fős lövészsorozat és egy 30 fős törzstiszti és kiképzői kontingens),¹⁰ de a NATO a teljes létszámot sosem hívta le.

A magyar szerepvállalás három szakaszra bontható. Az első, 2005–2007 közötti időszakban egy 18 fős, törzs- és kiképzőtisztekből álló csoport vett részt a misszióban, amivel Magyarország aránya a misszióban jelentős, 15%-os volt. A magyar katonák közül többen a Katonai Akadémián, a Szárazföldi Erők Parancsnokságán és a Nemzeti Műveleti Központban oktattak, mentoráltak, míg mások az NTM-I törzsében dolgoztak.¹¹

A magyar szerepvállalás második szakasza a jelen tanulmány fő témája, azaz a kétszer hat hónapig tartó, az ar-Rusztamija katonai bázison működő 15 fős magyar katonai tanácsadó és összekötő csoport tevékenysége 2007–2008-ban.¹² A harmadik, utolsó szakaszban ismét a kiképzőknek és a mentoroknak jutott szerep, de ekkor már csak jelképes volt a magyar részvétel. A háromfős váltásokban egy-egy fő a törzsben dolgozott, illetve irodai munkát végzett (a képzésre külföldre utazó iraki katonák beiskolázásáért felelt), és csak egyetlen beosztásban végeztek magyar tisztek stratégiai tanácsadói tevékenységet.¹³

MAGYAR MENTOROK AZ AR-RUSZTAMIJA BÁZISON

A NATO iraki kiképzőmissziója alapvetően a stratégiai szintű *mentorálásra és képességfejlesztésre* helyezte a hangsúlyt, így az iraki biztonsági erőkkel való közvetlen együttműködésre, kiképzésre kevés lehetőség adódott a misszió keretében. A NATO-művelet 2004–2011 közötti működése alatt a misszió összesen 5 ezer katonát és 10 ezer rendőrt képzett ki.¹⁴ Az arányok kedvéért érdemes jelezni, hogy pl. 2008-ban az iraki biztonsági erők létszáma

⁸ Torma–Wagner: i. m. 286.

⁹ NATO's assistance to Iraq (Archived).

¹⁰ 2004. december 9-i kormányhatározat. Magyar Külügyminisztérium évkönyve, 2004, 417–418. http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/C151BE5D-2C5F-4643-A525-B0DF6439EF23/0/magyar_kulugyi_evkonyv_2004.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 05. 15.)

¹¹ Papp Gyula ezredes 2014. január 22-i közlése alapján.

¹² Ebben az időszakban egy háromfős tanácsadó csoport is a kontingens része maradt, így a teljes létszám 18 fő maradt.

¹³ Telefonbeszélgetés Juhász István ezredessel, 2014. január 27-én.

¹⁴ NATO's assistance to Iraq (Archived).

465 ezer fő, 2011-ben 933 ezer fő volt (a két időpont között az iraki fegyveres erők létszáma kb. 150 ezerről 200 ezer före nőtt).¹⁵

A NATO-misszió több helyszínen folytatta tevékenységét: az egyik a bagdadi nemzetközi repülőtéren működő *Camp Victoria bázis* volt, ahol az iraki rendőrség félkatonai erőinek képzése folyt az olasz carabinieri irányítása alatt. A másik helyszín az *ar-Rusztamija bázis* volt, amely az iraki felsőoktatási intézmények többségének adott otthont. Itt az iraki hadsereg egyik zászlóalja, az ún. „bázisvédelmi” zászlóalj (BDB¹⁶) működött. Mivel a bázison is dolgoztak NATO-oktatók, a biztonság növelése érdekében a NATO a zászlóalj mentorálását is biztosította, elsőként olasz és amerikai mentorokkal, később brit, majd lengyel tanácsadókkal.

Magyarország 2006-ban a soros erőgenerálási konferencián felajánlotta a mentori tevékenységet, amelyet a NATO elfogadott. Ennek értelmében a lengyel váltást követően, 2007 nyarától a Magyar Honvédség biztosította a katonai tanácsadó és összekötő csoportot (MALT) az iraki zászlóalj mentorálási feladataihoz. A misszióra a 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj (KMZ) lett kiválasztva, amelynek alapfeladatai közé tartozik, hogy képes legyen folyamatos fenyegettség mellett a katonai segítségnyújtás feladatait végrehajtani. Ebbe beletartozik a tanácsadás, a felkészítés és a kiképzés biztosítása a fogadó nemzet katonái és rendvédelmi erői részére annak érdekében, hogy képesek legyenek önállóan felelősséget vállalni a belső stabilitás eléréséért és megőrzéséért.¹⁷

A KMZ történetében ez azért volt különleges esemény, mert először fordult elő, hogy egy missziót egy különleges műveleti csoportra alapozva hajtottak végre, felhasználva minden tudást és tapasztalatot, amelyet a különleges erők 2005-ös felállítása óta elsajátítottak. A várható feladatrendszer a KMZ feladatrendszerének és alaprendeltetésének tökéletesen megfelelő „beugró” misszióknak ígérkezett, ahol a magyar katonák viszonylag kontrollált környezetben próbálhatták meg élesben gyakorolni a katonai segítségnyújtást.¹⁸ A kezdetleges ismeretekkel rendelkező, többségében tanulatlan, gyakran analfabéta katonák kiképzésének tervezése, szervezése, végrehajtása helyi tolmácsokon keresztül történt, majd az alegység ütőképes egésszé történő kovácsolása hasonlóképpen valósult meg.¹⁹

A Dijála folyó partján fekvő ar-Rusztamija katonai bázison a 2003-as rezsimváltás előtt az iraki légierő akadémiaja működött, 2003 után pedig a Katonai Akadémia²⁰ és a Vezérkari Akadémia került megalakításra. A bázison az NTM-I-nak három feladata volt: az iraki

¹⁵ Az amerikai terminológiában az iraki biztonsági erők alatt minden katonai, félkatonai, rendőri és egyéb különleges rendeltetésű fegyveres szervezet értenek. Az adatok forrásai: Anthony H. Cordesman – Adam Mausner: Iraq Force Development. Center for Strategic and International Studies, 2008, 24. <http://www.comw.org/warreport/fulltext/070911cordesman.pdf>; Anthony H. Cordesman – Sam Khazai – Daniel Dewit: Shaping Iraq's Security Forces: US – Iranian Competition Series. Center for Strategic and International Studies, 2013, 4. <https://www.csis.org/analysis/shaping-iraq%E2%80%99s-security-forces-0> (Letöltések időpontja: 2016. 07. 11.)

¹⁶ Base Defense Battalion.

¹⁷ Újfalusi Csaba: A mélységi felderítés jelene és jövője. In: Legendák és titkok: A mélységi felderítés története. Zrínyi Kiadó, 2012, 276.

¹⁸ A különleges műveleti erők egyik alapfeladata a katonai segítségnyújtás (Military Assistance – NATO-terminológia, Foreign Internal Defense – amerikai terminológia). E képesség lényegében adott kormányerők (hadsereg, rendőrség, milíciák stb.) felkészítését, majd velük együttműködésben végrehajtott műveleteket jelent, ahol a különleges erőknek erősokszorozó jellege van. Forray László: A különleges műveleti zászlóalj kiképzésének, felkészítésének és felszerelésének fejlesztési lehetőségei. Doktori értekezés, 2009, 43–46. http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2010/forray_laszlo.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 05. 15.)

¹⁹ E-mail levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

²⁰ Iraqi Military Academy Al Rustamiyah (IMAR).

Az ar-Rusztamija bázis (Szerkesztette a szerző)

Forrás: Google Earth (Letöltés időpontja: 2016. 05. 15.)

tisztképzés támogatása oktatók és angol nyelvtanfolyamok segítségével, új oktatási tervek kidolgozása és a bázist védő zászlóalj mentorálása.

A bázis két nagy területre volt felosztva. Az északi részen egy zászlóalj erejű amerikai egység állomásozott folyamatosan, a déli részen működött az iraki tábor, amelynek középső részén helyezkedett el a már említett két oktatási intézmény (a Katonai Akadémia és a Vezérkari Akadémia). Ezekről északra voltak a tábor védelméért felelős iraki zászlóalj körletei. Az ar-Rusztamija bázisnak ez a része önmagában is hatalmas volt, a két iskola épületei mellett helyet kapott itt egy nagy betonozott alakulótér (amely egyben helikopterek fel- és leszállóhelye is volt) lelátóval, egy lelátókkal körbevett stadion, egy kisebb és egy nagyobb lőtér, kiszolgálóépületek a logisztikának és egy saját biztonsági szolgálat (az őrzés-védelmi zászlóaljon kívül). A felsoroltakon kívül még egy dél-afrikai cég is működött a kerítésen belül, amely a REVA²¹ típusú, aknák és házilagos készítésű robbanóeszközök ellen megnövelt védettségű járműveket szerelt össze az iraki szövetségi rendőrség számára, így egy átlagos napon 3-4 ezer ember volt a bázison.

Az iraki táborban kaptak helyet a NATO-kiképzőmisszió körletei is, ám a biztonsági rendszabályok miatt ez a rész drótkerítéssel és betonelemekkel teljesen le volt választva a bázis többi részétől. Itt lakott a MALT-kontingens és a NATO mintegy 70 fő kiképzője, oktatója, akik a két oktatási intézményben dolgoztak.

A tanácsadó és összekötő csoportok tevékenysége igen összetett volt, mivel egyszerre kellett mentorálniuk az iraki zászlóalj tevékenységét a nap 24 órájában, megszervezni a ki-

²¹ A REVA páncélozott szállító járművet egy dél-afrikai cég (ICP Ltd.) gyártotta. A betűszó a Reliable (megbízható), Effective (hatékony), Versalite (sokoldalú) és Affordable (megfizethető) szavakból tevődik össze.

képzésüket, külső támadáskor vagy más minősített esetben pedig vezetni az iraki katonákat. E feladatok mellett a MALT-nak a tábort ért támadás esetén gyorsreagálási erőként kellett működni és biztosítani a NATO-oktatók biztonságát. Mindössze 15 emberrel végrehajtani ezt az összetett feladatrendszert igen komplex és kimerítő tevékenységet jelentett.

A biztonsági helyzet a bázis környékén 2007 tavaszára, még a magyar kontingens kikerkezése előtt szinte teljesen összeomlott. Ebben az időszakban Irakban elharapózott az erőszak, a felkelők csoportjai szinte polgárháborúban álltak a kormányerőkkel és a félkatonai síita milíciákkal. Az erőszak eloszlása azonban igen egyenlőtlen volt az országban, annak 80%-a Bagdadban és a környező négy iraki tartományban koncentrált. A polgárháborús helyzetben az erőszakos cselekmények gyakorisága gyorsan növekedett, 2007 elején az improvizált robbanóeszközökkel elkövetett merényletek hónapról hónapra csúcsot döntöttek. Az iraki biztonsági erők nem csupán az iraki felkelőkkel és az al-Kaidával vívtak háborút, de sorozatosak voltak az összetűzések a Moktada asz-Szadr vezette Mahdi hadseregének (valójában milícia) csoportjaival. Ez utóbbi egyben azt is jelentette, hogy a síita dominanciájú kormány (és biztonsági erők) szintén síita felkelőkkel álltak harcban.²²

Az ar-Rusztamija bázis Bagdad délkeleti részén található a több mint kétfélmillió Szadr város szomszédságában. A tulajdonképpen városrészt Moktada asz-Szadrnak a Szaddám Huszein uralkodása alatt mártírhalált halt nagybátyjáról nevezték el a rezsim bukása után – addig Szaddám város volt a neve –, így nem volt véletlen, hogy Moktada és milíciája ott hatalmas befolyással rendelkezett. A felkelők más csoportjaihoz hasonlóan a Mahdi hadserege is elsősorban gyalogsági fegyverekkel, közvetett irányítású rakétákkal és különböző improvizált robbanóeszközökkel hajtott végre támadásokat.

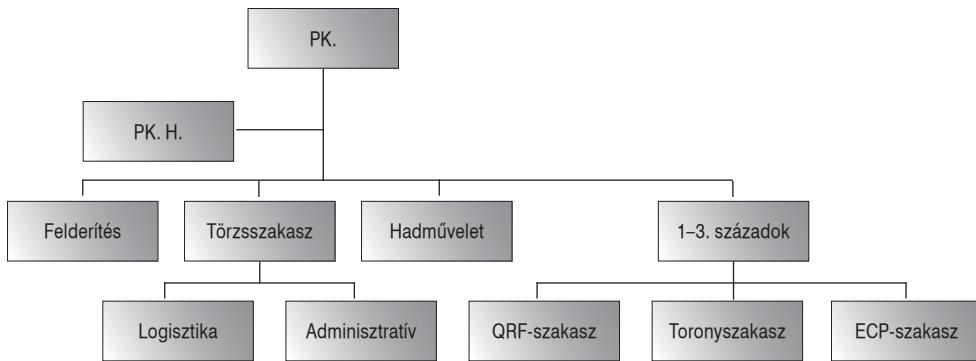
Az ar-Rusztamija bázist is rendszeresen érték támadások, ám a síita fegyveresek „csak” rakétákkal támadtak, tipikusan az orosz sorozatvetők lőszerével – leggyakrabban 107 és 122 mm-es, néha 204 mm-es rakétákkal – és a különböző, de főként 80 mm-es aknavetőkkal. A rakéták célzása és indításának módja rendkívül egyszerű volt. Vasúti síndarabokra vagy falécekre helyezték a feltámasztott rakétát – gyakran autóemelővel, de előfordult, hogy zárt szelvényből építettek indítóállványt –, majd indították őket a tábor felé. A rakétákat általában hármassal lötték ki, és a gyakorlatban egy támadás során kilenc rakétánál – három sorozatnál – többet nem indítottak. Ennek állítólag az volt az oka, hogy ha túl sok időt vett igénybe a rakéták indítása, akkor a koalíciós erők képesek voltak odaérni a helyszínre. Később az amerikai táborban települt egy tüzerűteg figyelőballonnal, és így a rakétaindítások helyének gyors bemérését követően gyakorlatilag azonnal válaszcsapást lehetett mérni a támadókra.²³

A rakétatámadásoknak leginkább a pszichológiai hatása volt erős, mivel a pontatlanságuk miatt soha sem lehetett tudni, hogy hova fognak becsapódni. A lengyel–magyar MALT váltásakor a lengyel csoport távozása közben a helikopter-leszállóhelyet érte rakétatámadás, és csak az óriási szerencsén múltott, hogy a helikopterek nem sérültek meg. A gépek azonnal elrepültek, hátrahagyva a lengyel csoport egy részét. A robbanás következtében keletkező repeszdarabok fejen találtak egy, a közelben nézelődő iraki katonát, akinek az evakuálásában a magyar MALT tagjai is részt vettek. Az illető nem sokkal később meghalt a kórházban.²⁴

²² Az erőszak mértékéről és a szemben álló felekről lásd Anthony Cordesman: *Iraq's Sectarian and Ethnic Violence, and Its Evolving Insurgency: Developments through Spring 2007*. Center for Strategic and International Studies, 2007. április 2. <http://www.comw.org/warreport/fulltext/0704cordesman.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 15.)

²³ E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

²⁴ Uo.

A BDB szervezete

Forrás: Ruszin Romulusz: *A magyar katonai tanácsadói és összekötő csoport (Hungarian Military Advisor and Liaison Team – HU MALT) összesített jelentése (2008. 03. 03.), 12.*

A magyar mentorcsoport első váltása alatt nagyjából negyven rakétatámadás érte a bázis iraki részét és közel hetven az amerikai részt. Az első napon megsebesült, majd elhalálozott iraki katona mellett 2007 júliusa és decembere között még két amerikai katona halt meg és öt megsebesült. Az iraki részen is voltak sebesültek kis számban.²⁵

A MALT-II időszaka alatt jelentősen megnövekedett a rakétákkal végrehajtott támadások száma. 2008 első fél évében több mint száz riadó volt, ebből 57 alkalommal robbant rakéta az iraki táboron belül, bár a NATO-kiképzők táborát sohasem érte találat. A rakétatámadások 80%-a becslések szerint a tábort körülvevő, síiták lakta Szadr városból érkezett. Áldozatok ebben az időszakban is ritkán voltak. A legsúlyosabb eset során amerikai lakókonténerek közé csapódott egy rakéta, három halálos áldozatot és 12 sebesültet követelve.²⁶ Az iraki táborban is voltak sebesültek, 2008 márciusában történt az egyetlen eset, amikor magyar katona is könnyebben megsérült.²⁷ Ezt követően 2008 tavaszától – számos oknak köszönhetően – erősen csökkent a támadások gyakorisága.²⁸

A TANÁCSADÓI MUNKA HÉTKÖZNAPJAI

A magyar MALT 2007 augusztusában kezdte meg munkáját az ar-Rusztamija bázison. A mentorálandó, az állománytábla szerinti 434 fő helyett csak kb. 350 fős iraki zászlóalj (BDB) a korábbi olasz, lengyel és amerikai MALT-váltások általi mentorálás ellenére rossz állapotban volt. A zászlóalj feladata alapvetően a tábor őrzése és védelme volt, beleértve

²⁵ E-mail-levelezés Ruszin Romulusz ezredessel, a magyar MALT első váltásának a parancsnokával, 2013. december 5.

²⁶ Interjú a magyar MALT-II egyik katonájával. 2013. december 18.

²⁷ Kitüntetik az Irakban megsérült magyar katonát. Honvédelem.hu, 2008. március 17. <http://www.honvedelem.hu/cikk/10663> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 15.)

²⁸ A csökkenés okai között szerepelt, hogy az iraki hadsereg 2008 márciusában „elfoglalta” Szadr várost, és ott állandó előretolt műveleti bázisokat állított fel. Emellett az amerikai hadsereg és a haditengerészet közös rakétaelfogó ütegeket telepített Irakba (főleg Bagdadba), amelyek nemcsak az érkező rakéták elfogására voltak képesek, de másodpercek alatt képesek volt bemérni az indítás helyét és válaszcsepásokat mérni rakétákkal. Christopher C. Corbett: First C-RAM Joint Intercept Battery Organizes for Combat. http://sill-www.army.mil/firesbulletin/2008/Oct_Dec_2008/OCT_DEC_2008_Pages_16_18.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 07. 12.)

a kapuk üzemeltetését, a bázis környékén megjelenő veszélyforrások azonosítását és a bázison történt biztonsági események elhárítását, biztosítását.

A BDB a hagyományosan három századra (századonként három szakasz) épülő zászlóalj elve szerint épült fel. A századok szakaszai három területen láttak el feladatot: a tábor kapujánál (ECP²⁹), az őrtornyokban és a gyorsreagálású (QRF³⁰) szakaszban.

A megérkezést követően a magyar mentorok felmérték a BDB képességeit, és kiderült, hogy a korábbi mentorcsoportok tevékenysége ellenére is hiányoztak az alapvető katonai ismeretek. Ezért a MALT első lépésben *az egyéni és a kisalegység-kiképzésre* helyezte a hangsúlyt. Az első felmérő lövészeteken kiderült, hogy a katonák 10%-a találta el a célt 100 méterről, a táborba történő ki- és beléptetés, az átvizsgálások felületesen történtek, illetve problémát jelentett a térkép és a GPS használata is. Ez utóbbi a bázisra becsapódó rakéták koordinátáinak meghatározása miatt volt fontos, ám a katonák közötti analfabéták magas aránya miatt érdemi változást 12 hónap alatt nem nagyon lehetett elérni.³¹

A magyar mentorokat meglepetésként érte a vezetői képességek szinte teljes hiánya. Amint arra számtalan tudományos munka már korábban rávilágított, a magyar katonák személyesen is megtapasztalhatták, hogy a keleti társadalmakra jellemző kulturális és társadalmi szokások szinte teljesen kiirtották a reguláris hadseregekből a kezdeményezőkézséget, a példával vezetés vagy az információmegosztás igényét.³²

A problémák felismerése után a 15 főnyi magyar mentorcsoport hozzákezdett az iraki zászlóalj szisztematikus kiképzéséhez és felfejlesztéséhez. Az első lépések között elkezdték oktatni és gyakoroltatni a táboron belül a tájékozódást, illetve a lövészetben tapasztalt hiányosságok miatt lövészeti kiképzőket képeztek. Az iraki katonáknál ismeretlen fogalom volt a fegyverek megfelelő karbantartása, így erre is meg kellett tanítani őket. Az átlagosnál is sokkal rosszabb állapotban voltak az őrtornyokban elhelyezett géppuskák, mert ezeket még csak nem is mozgatták, így folyamatosan ki voltak téve az iraki időjárás viszontagságainak. Vastagon állt rajtuk a por, és a lőszerkészlet is rossz állapotban volt, alapos karbantartást igényelt. A katonák ugyancsak nem ismerték a fegyverek belövésének, beszabályozásának a lépéseit, illetve az irányzék állításához szükséges eszközökkel sem rendelkeztek, ezt is a MALT tagjai oldották meg.³³

A lövészkiképzők felkészítésének elindítása mellett a misszió elkezdte a leltárrendszer felállítását és a jegyzőkönyvvezetés alapjainak a megismertetését. Ebben az esetben az *írástudatlanság* és a *korrupció* jelentette a két legnagyobb problémát. Az amerikai segélyből felhalmozott felszerelés raktározása ad hoc jelleggel folyt, és a kiosztás mindig sógor-koma alapon működött: volt, akinek minden volt, és volt, akinek semmi. A logisztikáért felelős „tiszt” privilégiumnak tartotta, hogy ő rendelkezik a „raktárkulccsal”. A MALT egyenként lerovancsolta az iraki zászlóalj századait, és hosszas, fáradalmas munkával sikerült kialakítani egy rendszert, amelyben nyilvántartották az egyéneknek kiosztott felszerelések listáját. Végül sikerült megoldani, hogy többé-kevésbé minden katona azonos felszereléssel rendelkezzen.³⁴

²⁹ Entry Control Point.

³⁰ Quick Reaction Force.

³¹ Uo. 7.

³² Hozzá kell tenni, hogy az iraki hadseregben ezeket a sajátosságokat szándékosan felerősítették Szaddám Huszein alatt, megakadályozandó egy katonai puccs kialakulását. Az arab hadseregek problémáinak egyik első tudományos igényű összefoglalását lásd Kenneth Pollack: *Arabs at War: Military Effectiveness, 1948–1991*. University of Nebraska Press, 2002.

³³ E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

³⁴ Uo.

A fenti erőfeszítések ellenére az eredmények korlátozottak maradtak, hiszen a zászlóalj katonái csak minimális javulást tudtak elérni az ellenőrző lövészeteken. A tájékozási kiképzés ellenére is az iraki zászlóalj tagjainak még egy év után is gondot okozott a különböző irányok, távolságok meghatározása a térképen, bár legalább önállóan is képesek voltak megtalálni a helyszíneket a tábor területén.

A MALT külön figyelmet fordított a tiszthelyettesi állományra, mert a rendszeresített létszámából hiányzó már említett kb. száz fő leginkább innen hiányzott. A magyar kiképzők igyekeztek ennek az állománynak az előmenetelét segíteni azzal, hogy a fizikai és a szakmai előkészítést követően a központi tiszthelyettes-iskolába küldték őket.

A mentorált iraki zászlóalj személyügyi helyzete a MALT első váltása idején

	Rendszeresített	Meglévő	Hiány/többlet
Tiszt	21	18	-3
Tiszthelyettes	117	13	-104
Közlegény	296	316	+20
Összesen:	434	347	-87

Forrás: Ruszin Romulusz: *A magyar katonai tanácsadói és összekötő csoport (Hungarian Military Advisory and Liaison Team – HU MALT) összesített jelentése (2008. 03. 03.), 13.*

Az alapoktól indulva történt meg az egyesharcos-kiképzés, majd a szakaszok kaptak újbóli kiképzést fegyverkezelésből, mozgásmódokból (egyéni és tűzpár) és elsősegélynyújtásból a szolgálati feladatok folyamatos segítése és a hibák javítása mellett. Bár a zászlóalj rendelkezett tervekkel a várható eseményekre történő azonnali reagálás végrehajtásához, de azok nem vették figyelembe a zászlóalj képességeit, lehetőségeit és korlátait.³⁵

A MALT-I elvégezte a begyakorlások felülvizsgálatát, majd a korrigálást követően folytatta a drilleket a készségszintre történő eljutásig. A MALT-I az amerikai *crawl-walk-run* – csúszás, mászás, futás –, a gyereknevelésből átvett módszert alkalmazva építette fel a képzési rendszerét, amelynek végén komplex éjszakai gyakorlatokkal zárt egy-egy kiképzési ciklust. A BDB századai folyamatosan váltották egymást, így egy-egy ciklusra adott időtartam állt rendelkezésre. A MALT nagyon jó kapcsolatot alakított ki az amerikai bázison szolgálatot teljesítő tüzserészekkel, így a komplex gyakorlatok során egy mozzanat általában a táboron belüli imitációs robbantással kezdődött, erre kellett reagálnia a BDB-nek, és a helyszínre történő kikerzés, illetve helyzetfelmérés után az előírt drillek alapján ténykednie.³⁶

Miután kiderült, hogy kevés akkumulátor van a kommunikációhoz használt rádiókhoz, a NATO-misszió keresztül a MALT újakat szerzett be.³⁷

A kiképzési feladatokkal párhuzamosan a MALT a BDB parancsnoki állományának a szakmai felkészítését és további képzését is megkezdte. A korábban kialakított munkarendnek megfelelően a MALT parancsnoka az iraki zászlóaljparancsnokkal és helyettesével konzultált,

³⁵ Ruszin Romulusz: *A magyar katonai tanácsadói és összekötő csoport (Hungarian Military Advisor and Liaison Team – HU MALT) összesített jelentése. 2008. 03. 03., 8.*

³⁶ E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

³⁷ A MALT parancsnokának a kezdeményezésére a Magyar Honvédség is biztosított jelképes támogatást az iraki zászlóaljnak (térképtáska, gázálarc, evőkészlet stb.). Telefonos interjú Ruszin Romulusz ezredessel, a magyar MALT-misszió első váltásának a parancsnokával, 2013. november 11.

a MALT parancsnokhelyettese a század- és a szakaszparancsnokokkal volt kapcsolatban, míg az iraki vezénylő tiszthelyettesek a MALT rangidős tiszthelyettesével működtek együtt.³⁸

A MALT első és második váltásának a szervezeti felépítése némileg eltért egymástól. A háromfős törzs mellett az első váltásban négy háromfős, a második váltásban három négyfős kiképzőcsoport volt. Ennek megfelelően az iraki zászlóaljjal való közös munkát is másképpen kellett szervezni. A MALT-I idején a kiképzőcsoportok nem voltak meghatározott századok mellé rendelve, hanem saját nappal/éjszaka készenlét/pihenő rotációban dolgoztak, és azzal a századdal foglalkoztak, amelyekkel éppen együtt voltak szolgálatban. Ez általában úgy nézett ki, hogy az adott háromfős mentorcsoportból egy fő (plusz egy tolmács) a BDB műveleti központjában mentorálta az oda beosztott iraki állományt, míg a másik két fő (plusz egy tolmács) egy járművel együtt a kapuszolgálatot és a gyorsreagáló alegységet segítette a beléptetés és az őrzés-védelem felügyelete mellett, illetve reagált váratlan helyzetekre. A törzs a MALT műveleti központjában tartózkodott „munkaidőben”, illetve riasztható volt a nap 24 órájában, hogy besegítsen, ha az éles és a készenléti szolgálat nem lett volna elég.³⁹

A MALT-II alatt némileg módosult az iraki zászlóalj belső szervezete, mivel a magyar mentorok kialakítottak egy belső rendszerszolgálatot is. Erre azért volt szükség, mert a MALT a maga szerény létszámával nem volt képes rálátni minden belső biztonsági problémára. Némileg átalakult a BDB és a MALT közötti együttműködés rendszere is, mert a MALT-II alatt a négyfős csoportok nem századokhoz voltak rendelve, hanem feladatokhoz, amelyek rotálódtak (szolgálat ellenőrzése, kiképzés, pihenés, készenlét). A második váltás megpróbált egy írás-olvasás tanfolyamot is indítani a pedagógus végzettségű tolmácsok segítségével, de az érdeklődés szerény volt.

A magyar mentorcsoport az iraki zászlóalj mellett járulékos feladatként az ar-Rusztamija bázison levő NATO-enklávé védelmi rendszerének a továbbfejlesztésére is időt szentelt. A magyar mentorok és a NATO-kiképzők bizonyos tekintetben állandó életveszélyben éltek. Nemcsak azért, mert az időnként napi gyakorisággal érkező rakétabelövések őket is eltalálhatták volna, hanem azért is, mert mind az iraki zászlóalj, mind a két oktatási intézmény iraki hallgatói és vezetői között súlyos konfliktusok és ellentétek lappangtak.

A helyzet komolyságát jól illusztrálta az a példa, hogy az ellenállók a tábor amerikai bejáratának közvetlen közelébe, a kaputól 30–40 méterre telepítettek robbanóeszközt, az őrtoronyban posztoló amerikai katonák „szeme láttára”, amelyet aztán rá is robbantottak egy a beléptetésre váró gépjárműre, amelyben mindenki megsérült, és végtag-amputációra is sor került. Szintén előfordult, hogy a fal mellett húzódó főút mellé leparkolt nyitott tetejű, magas oldalfalú teherautóból a tábor ellen óraműszerkezettel késleltetett, improvizált „rakétákat” indítottak – robbanó- és repeszképző anyaggal megtöltött PB-palackokat, amelyekre ráapplikálták egy-egy 107 mm-es rakéta hajtóművét, ami éppen annyira volt elég, hogy a szerkezetet átrepítse a fal felett.⁴⁰

A Vezérkari Akadémia vezetője síita, a Katonai Akadémia vezetője szunnita vallású volt, akik között rendkívül ellenséges volt a viszony. Miközben a bázis falain túl tombolt a polgárháború, a falakon belül kényesen ügyelni kellett a provokációk megelőzésére. Az iskolák vezetői és a zászlóalj tagjai között gyaníthatóan többen együttműködtek a síita, illetve a szunnita ellenállókkal, információt adtak át számukra, megfigyelték a belövéseket

³⁸ A magyar MALT-ban 4 tisztt és 11 tiszthelyettes szolgált.

³⁹ E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

⁴⁰ Uo.

az amerikai táborba, robbanószerkezeteket állítottak elő a laktanyában, valamint fegyvert és egyéb katonai felszerelést csempészték ki.

A Vezérkari Akadémia síita parancsnokáról a koalíciós erők azt gyanították, hogy összejátszik a síita felkelőkkel. Meg nem erősített információk szerint úgy jutott pozíciójához, hogy az előző parancsnok ellen merényletet kísérelt meg, mire az elmenekült a bázisról. A MALT-I mindjárt a misszió elején konfliktusba került vele, amikor a kapunál végzett mentorálási tevékenység során vitára került sor az iskola biztonsági tisztjével. A táborba telefont és fegyvert bevinni csak megfelelő engedély birtokában lehetett, amivel a biztonsági tiszt nem rendelkezett. A korábbi laza gyakorlatnak megfelelően engedély nélkül akarta ezeket bevinni a táborba, amit a magyar katonák – betartatva az iraki katonákkal az előírásokat – megakadályoztak, a telefont és a fegyvert elvették. A biztonsági tiszt azonnal hívta barátját, az akadémia parancsnokát, aki kíséretével megérkezve lendületből követelt mindent vissza, és felszólította a MALT katonáit, hogy hagyják őket békén. Az első hetekben folyamatos volt a „kakaskodás” a Vezérkari Akadémia vezetése és a MALT-I között, mivel az előbbi nem akarta tudomásul venni, hogy a táboron belüli biztonsági intézkedések a jövőben mindenkire vonatkoznak.

Néhány héttel később történt a legsúlyosabb incidens a táborban, de ezt nem az ellenállók követték el, hanem az iraki és az amerikai erők. 2007. szeptember 25-én a táboron belül a szokásos élet folyt, a két iskolában folyt az oktatás a NATO-oktatókkal, a MALT-I az őrzés-védelmi zászlóalj katonáinak a kiképzését végezte. Egyik pillanatról a másikra az iraki különleges műveleti erők és az őket mentoráló amerikai csoport a tábor falait berobbantva (illetve helikopterekről érkezve) lerohanták a tábor – mint később kiderült – olyan iraki katonákat keresve, akik az ellenállókat támogatták. A támadás során tűzharc alakult ki a támadók és azok között, akiket elfogni igyekeztek. A rajtaütés után a teljes iraki állományt összetertették a foci pályára, ahonnan mintegy hatvan gyanúsítottat elvittek, köztük a Vezérkari Akadémia parancsnokát is.⁴¹

A helyzet rendkívül kényes volt, hiszen a MALT-I semmilyen információt nem kapott a tervezett műveletről, így a NATO-oktatók (akiknek a biztonságáért is feleltek), a tolmácsok és a magyar katonák a támadás pillanatában épp az iraki katonákkal együtt voltak. A pillanatnyi káoszban nehezen lehetett eldönteni, hogy ki kivel van, és többen keresztüztübe kerültek, köztük a Katonai Akadémia egyik amerikai mentora. Ezenfelül a kapun a beléptetést mentoráló magyar katonákra is figyelmeztető lövést adtak le, és fegyvert fogtak rájuk. Tovább rontotta a helyzetet, hogy a rajtaütést végrehajtó iraki erők a művelet végén elvitték a zászlóalj készleteit, így hiányzott egyenruha, lábbeli, védőmellény stb.⁴²

Az akció után a hangulat az iraki őrzés-védelmi zászlóaljnál a mélyponton volt, a MALT-I-nek a kölcsönös bizalom szempontjából újra kellett építkeznie az alapoktól – bár nem ők tehettek a rajtaütésről. A MALT-I kérését követően az NTM-I és a koalíciós erők pótolták az iraki zászlóalj felszerelését, és később, 2008. nyár elején, megérkezett a már említett magyar katonai segély is a honvédségi inkurrencia készletéből.⁴³

⁴¹ E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2013. december 8.

⁴² E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

⁴³ Az amerikai segélyből felszerelt BDB még ilyen körülmények között is jobban el volt látva személyes tárgyakkal, mint egy átlagos magyar katona: Point Blank védőmellények, PASGT kevlar sisakok, ALICE típusú málharendszer és hátizsák, sivatagi egyenruhák és bakancsok stb. E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. 01. 2.

A MALT-II 2008 februárjában kezdte meg működését, az előző misszió által kialakított rendszert nagyrészt változtatás nélkül vette át. Mint már említettük, az iraki zászlóaljjon belül létrejött egy rendészsakasz, ami önmagában is változtatásokat igényelt, de emellett a MALT négyfős csoportjai nem századokhoz voltak rendelve, hanem feladatokhoz. A MALT-I alatt azonosított tiszthelyettesi állomány hiányának az orvoslása érdemben a második váltás alatt történt. A magyar mentorok közbenjárására a Bagdadtól északra levő, a Tádzsi bázison működő tiszthelyettesképző iskolába a BDB-től is fogadtak olyan közlegényeket, akiket az iraki előjárók és a MALT közösen választottak ki. A program eredményeként az iraki zászlóaljnál enyhült a tiszthelyettesek terén jelentkező létszámihiány, ami raj- és szakaszszinten javuláshoz vezetett.⁴⁴

A magyar mentorcsoport második váltása alatt történt az egyetlen olyan incidens, amelynek magyar sérültje is volt. A magyar mentorok éppen egészségügyi képzést tartottak a zászlóalj tagjainak, amikor becsapódott közéjük egy rakéta. A robbanásban három iraki sérült meg különböző mértékben, őket az akkor előadást tartó egészségügyi specialista azonnal ellátta.⁴⁵ Az eseményt követően a mentorok jelentették a támadást, és további orvosi segítséget kértek, mire a MALT törzse a helyszínre küldte a MALT másik egészségügyi specialistáját, aki társát megvizsgálva megállapította, hogy az egyik válla repeszszérülést szenvedett. Az előadáson részt vevő másik magyar mentornak egy repeszt találtak az övében. A vállán könnyen megsebesült egészségügyi specialista mögött levő vetítővászon (amire a képzést segítő prezentációját kivetítette) a mentor testalakját követve körbe volt verve repeszekkel.⁴⁶

Összességében elmondható, hogy folyamatos jelenlét nélkül a BDB katonái és vezetői önállóan nem vették elég komolyan a szolgálatellátás szabályait, hiszen azok megszegését jelentős mértékben elősegítette a rendfokozattal történő konzekvens visszaélés (a szabályok megszegése a magasabb rendfokozat privilégiuma), illetve a bázison kívüli „civil” élet eltérő személyi hierarchia rendszere. A misszió két váltása alatt számtalan esetben csak a MALT függetlensége és következetes szabályokhoz történő ragaszkodása eredményezte a biztonsági rendszabályok és ellenőrzések koherens fenntartását. A helyzetet jól világítja meg Ruszin Romulusz beszámolója: *„A küldetés alatt a BDB szolgálatellátásának, magabiztosságának, fegyelmének terén jelentős előrelépést értünk el, amely a nemzetközi ellenőrzők által is megerősítésre került. A megkezdett munkát azonban folytatni szükséges, hiszen számtalan esetben fordult elő, hogy csak akkor került teljes alaposággal végrehajtásra a szolgálati feladat, ha a MALT tagja deklaráltan jelen volt. Ha nem látták, a végrehajtás minősége azonnal zuhant.”*⁴⁷

A MALT (és a NATO-oktatók is) feladatukat *bizalmatlan légkörben* végezték, hiszen voltak információk a BDB és a két iskola tagjainak bázison kívüli tevékenységéről. A kockázatot tovább növelte, hogy bármelyik napon több mint száz iraki katonával kellett együtt dolgozni, akik éleslőszerral látták el a szolgálatot.

A két magyar katonai tanácsadó és összekötő csoport *több alkalommal is elismerésben* részesült, mivel a mentoroknak idővel valóban sikerült feljavítaniuk az iraki zászlóaljat. A hivatalos források az elismerés részének tekintik, hogy a NATO az első váltás után – az eredeti tervekhez képest és a NATO rendszerében szokatlan módon – másodsorra is Magyarországot kérte fel mentorcsoport küldésére. Tervben volt eredetileg egy harmadik váltás

⁴⁴ E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2013. november 16.

⁴⁵ Torma–Wagner: i. m. 292.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Ruszin: i. m. 17.

kiállítása is, de erre végül nem került sor. 2008-ban a Különleges Műveleti Zászlóalj feladatai már jelentősen megnövekedtek otthon is. Az alakulat biztosította a – számukra egyébként feladatidegen – Tartományi Újjáépítési Csoport negyedik váltását az afganisztáni Baglán tartományban, és már megkezdődött az Afganisztánban működő Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF⁴⁸) számára 2009-től felajánlott 12 fős MH Különleges Műveleti Csoport felkészülése is.

A magyarok után érkező lengyel MALT kevésbé „válogatott” társaságból állt, a parancsnok egy tisztii iskolán tanító őrnagy volt, az állomány különböző fegyvernemekből érkező katonákból állt.⁴⁹

KONKLÚZIÓ

A magyar katonai tanácsadó és összekötő csoport két váltása, ha nem is látványos, de fontos mérföldkő volt a Magyar Honvédség és azon belül a legfiatalabbnak számító MH 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj történetében.⁵⁰ Egyfelől a MALT-misszió jól illeszkedett abba a trendbe, amely révén a tapasztalatszerzés ebben az esetben elsősorban a hivatalosan 2005-ben megalapított Különleges Műveleti Zászlóalj számára volt fontos, hiszen az előd (hasonló nevű) mélységi felderítő-zászlóaljat a NATO-csatlakozás óta számos misszióban elsőként telepítették.

Az újdonságot elsősorban a frissen tanult különleges műveleti képességek egyik elemének gyakorlati kipróbálása jelentette ellenőrzött körülmények között. A két váltás katonái a napi rutin során beleláthattak az iraki hadsereg hétköznapijaiba. E másik katonai kultúrában szerzett tapasztalataik mai szemmel is meglepően frissnek és pontosnak hatnak, ha ismerjük az iraki hadsereget napjainkban is jellemző belső problémákat. 2007–2008-ban ezek a belső konfliktusok, szervezeti és kulturális problémák jelentéktelennek tűntek az óriási mértékű amerikai – legyen az haditechnikai, kiképzési vagy egyéb – befektetések „tengerében”. Senki sem gondolta akkor, hogy olyan súlyos belpolitikai és belbiztonsági válságban lesz az ország, amely az iraki hadsereg jelentős részének az összeomlásához fog vezetni.

A misszió veszélyeztetettsége is talán a legkomolyabb volt az addig összes honvédségi szerepvállalás közül. Amint Ruszin Romulusz, az első váltás parancsnoka megjegyezte jelentésében: „*A feladatellátást folyamatos bizalmatlan légkör jellemezte, hiszen nem volt pontos információ a BDB katonái, tagjai bázison kívüli tevékenységéről. Nem tudhattuk, hogy egy esetleges soron következő esemény során hogyan fognak reagálni. Naponta több mint száz iraki katonával dolgoztunk együtt, akik éles lőszerrel látták el a szolgálatot. Éppen ezért fókuszáltunk a liberális munkakörnyezet fenntartására, illetve a szakmai tisztelet megszerzésére a fizikai biztonság és taktikai alapkövetelmények, valamint a gyors, flexibilis reagálási képesség folyamatos fenntartása mellett.*”⁵¹

⁴⁸ International Security Assistance Force.

⁴⁹ A magyar MALT-I előtti lengyel csoport is hasonló problémákkal küzdött. A lengyel különleges műveleti katonák leterheltsége miatt különböző alakulatoktól válogatták össze az embereket, akik először dolgoztak együtt ilyen szerepkörben. A problémáikat csak súlyosította a tény, hogy a csoportból – a vezetésen kívül – csak néhány ember beszélt angolul, és ők is csak nagyon keveset, ami eleve frusztrálta őket, a helyi tolmácsokat és a BDB katonáit is. E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.

⁵⁰ 2016. februártól a „34-es” zászlóalj az MH 2. Különleges Rendeltetésű Ezred részévé vált.

⁵¹ Ruszin: i. m. 17.

A katonai tanácsadó és összekötő csoport két váltásának a kiképzési tevékenység során szerzett tapasztalatai már csak a fentiek miatt is rendkívül hasznosak lettek volna a későbbi afganisztáni missziókban vagy a 2015-ben indult új iraki kiképzési feladatban.⁵² 2009-ben az MH Műveleti Tanácsadó és Összekötő Csoport (OMLT⁵³) hasonló körülmények között kezdte meg munkáját egy afgán zászlóaljjal. Ha a Magyar Honvédségben akkor már létezett volna a tapasztalatfeldolgozó rendszer, és a feldolgozott tapasztalatok – jelen esetben az iraki erővel történt együttműködésre, kiképzésre, mentorálásra gondolunk – terítése és internalizálása is megtörtént volna, akkor az OMLT első váltását (és általában a honvédség Afganisztánban először megfordult katonáit) nem érte volna „sokként” az afgán katonák szervezeti kultúrája, hozzáállása a háborúhoz és a tisztek vezetési kultúrája.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2004. december 9-i kormányhatározat. Magyar Külügyminisztérium évkönyve, 2004. http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/C151BE5D-2C5F-4643-A525-B0DF6439EF23/0/magyar_kulugyi_evkonyv_2004.pdf
- Corbett, Christopher C.: *First C-RAM Joint Intercept Battery Organizes for Combat*. http://sill-www.army.mil/firesbulletin/2008/Oct_Dec_2008/OCT_DEC_2008_Pages_16_18.pdf
- Cordesman, Anthony: *Iraq's Sectarian and Ethnic Violence, and Its Evolving Insurgency: Developments through Spring 2007*. Center for Strategic and International Studies, 2007. április 2. <http://www.comw.org/warreport/fulltext/0704cordesman.pdf>
- Cordesman, Anthony H. – Mausner, Adam: *Iraq Force Development*. Center for Strategic and International Studies, 2008, 24. <http://www.comw.org/warreport/fulltext/070911cordesman.pdf>
- Cordesman, Anthony H. – Khazai, Sam – Dewit, Daniel: *Shaping Iraq's Security Forces: US–Iranian Competition Series*. Center for Strategic and International Studies, 2013, 4. <https://www.csis.org/analysis/shaping-iraq%E2%80%99s-security-forces-0>
- E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2013. december 8.
- E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2013. november 16.
- E-mail-levelezés a MALT-I egyik katonájával, 2014. január 2.
- E-mail-levelezés Ruszin Romulusz ezredessel, a magyar MALT első váltásának a parancsnokával, 2013. december 5.
- Forray László: *A különleges műveleti zászlóalj kiképzésének, felkészítésének és felszerelésének fejlesztési lehetőségei*. Doktori értekezés, 2009. http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2010/forray_laszlo.pdf
- Geröcs Imre: *A Magyar Honvédség különleges műveleti képesség múltja, jelene*. Hadtudományi Szemle. NKK HHK online folyóirat, 5. évf. 2012/1–2. szám. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_alt_gerocs_imre_293_299.pdf
- Interjú a magyar MALT-II egyik katonájával. 2013. december 18.

⁵² Az Országgyűlés 2015. április 17-i határozata alapján a Magyar Honvédség 2015. szeptember 1-jétől 2017. december 31-ig részt vesz az Iszlám Állam terrorista szervezet elleni nemzetközi fellépésben. Az MH Iraki Kiképzés-biztosító Kontingens (MH IKBK) (max. 150 fő) az észak-iraki Erbilben segíti a nemzetközi kiképzők munkáját, végzi az iraki kurd harcosok (pesmergák) kiképzését. A katonák feladatot hajtanak végre a várostól távolabb lévő kiképzőbázisokon és a magyar érdekeltségű olajkutak közelében is.

⁵³ Operational Mentoring and Liaison Team.

- Isaszegi János: *A Magyar Honvédség részvétele nemzetközi műveletekben*. Előadás. Szentendre, 2009. május 29. <http://docplayer.hu/235064-A-magyar-honvedseg-reszvetele-a-nemzetkozi-muveletekben.html>
- Kitüntetik az Irakban megsérült magyar katonát. Honvédelem.hu, 2008. március 17. <http://www.honvedelem.hu/cikk/10663>
- Meelis Vilippus: *Nato Training Mission Iraq*. BILC Seminar. 2007. október 11. <http://www.docfoc.com/nato-training-mission-iraq>
- NATO's assistance to Iraq (Archived). http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51978.htm
- Papp Gyula ezredes 2014. január 22-i közlése.
- Pollack, Kenneth: *Arabs at War: Military Effectiveness, 1948–1991*. University of Nebraska Press. 2002.
- Ruszin Romulusz: A magyar katonai tanácsadói és összekötő csoport (Hungarian Military Advisor and Liaison Team – HU MALT) összesített jelentése. 2008. 03. 03.
- Telefonbeszélgetés Juhász István ezredessel, 2014. január 27.
- Telefonos interjú Ruszin Romulusz ezredessel, a magyar MALT-misszió első váltásának a parancsnokával, 2013. november 11.
- Torma Béla – Wagner Péter: *Homokvihar Bagdadban*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014.
- Tóth István: *Az iraki hadsereg tisztjeinek felkészítéséről*. Hadtudomány, XVI. évf. 2006. 4. szám. http://www.zmne.hu/kulso/mht/hadtudomany/2006/4/2006_4_20.html
- Újfalusi Csaba: *A mélységi felderítés jelene és jövője*. In: Legendák és titkok: A mélységi felderítés története. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2012.